

פרספקטיבות פוליטיות 2017

ועידת מאבק סוציאליסטי
2—4 בנובמבר 2017

פרק 8

השמאל ובניית אלטרנטיבה סוציאליסטית

שלטון נתניהו נותר על כנו עד היום לא כתוצאה משביעות רצון ומתמיכה נרחבת בקרב הציבור, לרבות הציבור היהודי, אלא למרות תחושות מיאוס המוניות.

חרף נטיות להצבעה מסורתית, דפוסי ההצבעה בישראל בעשורים האחרונים מתאפיינים בדינמיות ומשקפים גמישות רווחת ביחס להצבעה. הליכוד בפרט לא היה אפילו הסיעה הגדולה ביותר בבכנסת אחרי בחירות 2009 ו־2013, ואילו בבחירות 2015 הוא נזקק להצבעה טקטית של תומכי הימין הקיצוני כדי לייצר יתרון פרלמנטרי. הן אחרי בחירות 2013 והן אחרי בחירות 2015, הליכוד הצליח להרכיב קואליציות שכללו מפלגות שפנו לסנטימנט של סלידה מהמצב תחת השלטון הקיים.

המעמד השליט ושלטון נתניהו נהנו באופן כללי מנסיגת תנועות ההמונים באזור, מחולשת השמאל ובמיוחד מהיעדר קריאת תיגר פוליטית ממשית בהיקף משמעותי בציבור היהודי על מדיניות הממשלה בסוגיית הכיבוש והדיכוי הלאומי של הפלסטינים.

אולם קיים פוטנציאל לא מבוטל להתפתחות של מאבקים חדשים ועל הרקע הזה גם לקידום הבנייה של הכוחות השמאליים והסוציאליסטיים בחברה.

במחאת 2011, למרות ההתערבות של גורמים פרו־קפיטליסטיים וימניים מכיוונים שונים להגבלת המאבק ולהסתתו מנתיבו, הלכי הרוח בקרב ההמונים העידו על פוטנציאל קונקרטי

להתארגנות פוליטית עצמאית המונית. בשיא המחאה הוערך הפוטנציאל להקמת מפלגה חדשה מתוכה בכ־20 מושבים בכנסת¹. מפלגה רחבה כזו הייתה כנראה מתאפיינת תחילה באמורפיות מבחינת התוכנית הפוליטית וההרכב המעמדי, אך בעזרת התערבות אפקטיבית מצד השמאל המאורגן היא הייתה עשויה לאפשר התקדמות לעבר המשימה של בניית מפלגה שמאלית רחבה ברמה הארצית, ולמעשה בדרך לגיבוש כוח פוליטי שמאלי עצמאי של מעמד העובדים. באופן טרגי, ההנהגה לא הובילה למאבק נגד הממשלה ולא ניצלה את ההזדמנות להקמת מפלגה חדשה. כוחות פרו־קפיטליסטיים נהנו מההפקר והליכוד בראשות נתניהו הצליח לשוב ולהרכיב ממשלות קואליציה עוד פעמיים מאז.

השמאל המאורגן הצליח למשוך שכבה מסוימת חדשה של פעילים ופעילות שהצטרפו לארגונים שונים, כולל לתנועת מאבק סוציאליסטי, אך לא מסה משמעותית מספיק בשביל לשפר את מאזן הכוחות מול הממסד הפוליטי. ללא כוח שמאלי חזק שיחשוף את השלטון ואת מפלגות הממסד על גווניהן – מה שאפשרי בצורה מלאה ועקבית רק על בסיס תוכנית סוציאליסטית – נותר לאחרונות מרחב רב להתחפש ל"חברתיות" ולקדם ספינים של הסתה והפחדה.

הבחירות לכנסת ב־2013 נערכו פרק זמן משמעותי אחרי המאבק ההמוני וזמן קצר אחרי סבב מלחמה בעזה. את הריק הפוליטי בקרב אותן שכבות ממעמד העובדים ושכבות ביניים שעדיין ציפו לראות את מחאת יוקר המחיה מתורגמת גם לשינוי פוליטי לטובתן ניצלו בעיקר מפלגות קפיטליסטיות ותיקות וחדשות. מפלגת העבודה, אז בראשות יחימוביץ' שנבחרה בספטמבר 2011, שיווקה את עצמה, לא בהצלחה יתרה, כקול הפוליטי של מחאת יוקר המחיה, תוך קריצה לתומכי הכיבוש. קמפיין "הפוליטיקה (הניאו־ליברלית) החדשה" של לפיד, תחת הסיסמה "איפה הכסף", כלל יסודות של פופוליזם ימני, כשהתמקד ב"מעמד הביניים" וב"אדם העובד", וניסה לרכוב על הזעם נגד הטייקונים ונגד ההתנחלויות, ובו־זמנית ללבות שוביניזם לאומי ולהסיט זעם לעבר העבודה המאורגנת, עובדי המגזר הציבורי והעניים החרדים. למרות ההצלחה האלקטורלית, הניסיון של בשר מבשרה של האליטה להתחפש לעממי בעזרת הפנייה המזויפת אל "אחיי העבדים" לא הגיע רחוק. הוא גרף 14%

¹ גלובס, אוגוסט 2011

מהקולות, אבל הגרעין הקשה של המצביעים הגיע משכבות ביניים אמידות². לבני ומפלגתה הקפיטליסטית, עם סיסמאות נוסח "התקווה תנצח את הפחד" הצליחו לזכות גם בכמה מושבים. ברקע, שכבה שנוטה שמאלה בציבור היהודי איפשרה למרצ להכפיל את מספר מושביה ל-6. ומהקצה הימני של המערכת הפוליטית התחזקה הסכנה שהציבה מפלגת המתנחלים הבית-היהודי, ו"ברית האחים" של לפיד ובנט הבטיחה את השתתפותה בממשלה.

הליכוד וישראל-ביתנו חטפו מכה רצינית בבחירות 2013, ובחלוקת המושבים ביניהן הליכוד נותרה הסיעה הקטנה ביותר אי-פעם של מפלגת השלטון המרכזית בישראל. אך לפיד ולבני אצו לחזק את שלטון נתניהו – עוד תזכורת לאופורטוניזם הצרוף ולאימפוטנטיות של המפלגות הקפיטליסטיות. לפיד, כפובליציסט בעיצומה של מחאת 2011 כתב כי "אנחנו לא סוציאליסטים אחיי העבדים, אבל... הכלכלה אינה הצלחה אם המשכורות לא עלו, אם המחירים עדיין יקרים, אם רמת חייהם של העבדים ממשיכה כל הזמן לרדת". בתוך כשלושה חודשים מהבחירות ב-2013 הוא הצליח, בעזרת גזירות צנע דרקוניות, להשיג בריחת מנדטים המונית. הפגנת אלפים התארגנה מלמטה נגד תקציב הצנע. פחות משנתיים לקח לנתניהו לפרק את הממשלה ההיא. המפלגות בקואליציה קידמו מטרות ספציפיות שונות, לא מעט כדי לפייס את האלקטורט שלהן, והתעצמות החיכוכים שיקפה לחצים חזקים על הממשלה על רקע חוסר שביעות רצון הן מקרב המעמד השליט ומנגנוני המדינה והן מקרב מעמד העובדים ושכבות הביניים.

בחירות 2015 והקואליציה המעורערת של נתניהו

על רקע משבר המלחמה ב-2014 נרשמה תחילה תזוזה חזקה ימינה בקרב האוכלוסייה היהודית, על בסיס הלם וחרדה, עם תמיכה המונית בהתקפות המחליאות ביותר על הפלסטינים, אך המטוטלת הפוליטית החלה לנוע בבירור בכיוון הנגדי לאורך החודשים שעד לבחירות. מערכת הבחירות של 2015 הייתה מקוטבת יותר, בפרט על רקע מאבקי כוח גלויים במעמד השליט – שרואה בנתניהו מעין ברירת מחדל, אך הזרם המרכזי בו, וגורמים מתוך מנגנון המדינה וצמרת הצבא, מודאגים שהשלטון שנשען יותר על גורמי ימין קיצוני רק ידליק ויעצים משברים בכל התחומים עבור המערכת שלהם, כפי שהמלחמה של 2014 רמזה.

² [TheMarker, ינואר 2013](#)

בזה אחר זה יצאו בשנים האחרונות ראשי מוסד ושב"כ לשעבר, שביהנו תחת נתניהו, למתקפה על מדיניות שלטונו, שהם מחשיבים כמסוכנת מבחינת האינטרס של המערכת – בראש ובראשונה כישלון מדיניות "ניהול הסכסוך" ללא ויתורים, לצד ההתנהלות סביב הסוגיה האיראנית, וגם הקיטוב הפוליטי הגובר בחברה הישראלית שמבשר על התערערות כללית של יציבות המערכת.

בבחירות 2015, ההתנגדות לנתניהו מקרב האליטות השליטות בלטה עם התערבות בעלי הון וגנרלים בדימוס במאמץ לנצל את המרמור של שכבות רחבות ולתעל אותו להצבעת "אנטי-ביבי" המונית שתביא לסיום שלטון נתניהו והליכוד, ולהחלפתו בקואליציה בהובלת מפלגת העבודה. הברית בין מפלגת העבודה לפלג הקטן של לבני תחת 'המחנה הציוני' נועדה לייצר מומנטום אלקטורלי, ופרסומאים עמלו על מיחזור הסיסמה הישנה "רק לא ביבי" בגרסאות שונות, דוגמת "פשוט מחליפים", כפי שהציעה עמותת V15. ההכרזות של נתניהו בבליץ ראיונות לתקשורת וביום הבחירות כי "שלטון הליכוד בסכנה" ייצגו בעיקר ספין אך גם גרעין של אמת, מכיוון שנוצר מומנטום נגד הממשלה. המגמה לפי ממוצעים של עשרות סקרים הייתה חד-משמעית. עם שקיעת ערפל המלחמה, התמיכה בליכוד, בבית-היהודי ובישראל-ביתנו דעכה בהתמדה, לאחר שהגיעה לשיא של כ-10 מנדטים מעל לכוחן בכנסת היוצאת, ועד ימים ספורים לפני הבחירות הסקרים העלו ש"השותפות הטבעיות" אפילו מאבדות כ-4 מושבים.

ברקע, מאז המלחמה התפרצו גם בקרב הציבור היהודי מוקדי זעם נגד הממשלה, עם התארגנויות חדשות של תושבים שתקפו את מדיניות הממשלה על אחריות למלחמה ועל היעדר אופק ל"הסדר מדיני", ועם התפרצות מחודשת של קולות מחאה על יוקר המחיה. עובדי כי"ל, במאבקם נגד תוכנית הפיטורים במפעלי הטייקון עידן עופר, קראו להעניש את הליכוד בבחירות לאחר שדרישתם להתערבות הממשלה סורבה. והבית-היהודי נאלצו להיכנס למגננה מול קולות מחאה מצד תלמידים ערבים-פלסטינים ופעילי זכויות להט"ב. כ-50 אלף מפגינים הגיעו לעצרת נגד נתניהו בתל-אביב עשרה ימים לפני הבחירות. "אתה נוקט מדיניות של 'ניהול הסכסוך' על גבם של ילדינו. עד מלחמת 'צוק איתן' קיבלתי מציאות זו כגזירה משמיים", הסבירה בנאומה בעצרת מצביעת ליכוד לשעבר משרות, ממיסדות 'התנועה לעתיד הנגב המערבי', שהגיעה למסקנה כי "הייאוש שלי הוא הכוח הפוליטי שלך."

הסדר אמיתי שייתן לנו תקווה לא יאפשר להציג את עצמך כמר ביטחון... ייאוש וחיים על החרב, זה מה שיש לך למכור לנו?!"

עצרת התמיכה בשלטון שהתארגנה בתגובה הייתה קטנה בכמחצית ונשענה כמעט בלעדית על ארגוני המתנחלים. המשקל האלקטורלי של ההתנחלויות קטן והמתנחלים בגדה סיפקו לליכוד רק מושב אחד, אבל נתניהו והליכוד נזקקו לכוח של ארגוני המתנחלים להבטחת אחיזתם בשלטון. ספין ההפחדה הגזענית והדחליל של "ממשלת שמאל קיצונית" שבו איים הליכוד כסכנה לשלום הציבור הצליחו רק לבלום במעט את המומנטום שנוצר נגד שלטון נתניהו, וכנראה דירבנו שכבה של מצביעי ליכוד ותיקים שלא התכוונו לטרוח להצביע. אולם הדבר המכריע שאיפשר לנתניהו ולליכוד לצלוח את הבחירות היה החולשה הפוליטית של הקמפיין הראשי שקרא תיגר על השלטון.

הקמפיין של המחנה הציוני, של עמותות ה"אנטי-ביבי" וגם של מרצ – שהחלה את מערכת הבחירות בקמפיין נבוב שחגג את הקמתה המדומיינת של ממשלת "מרצוג", וסיימה בזעקת משבר קיומי והתפטרות רגעית של מנהיגת המפלגה – לא הצליח אפילו להיתפס כרלוונטי למצוקות העובדים והעניים, ולכן גם לא הצליח לשבור חלק משמעותי מבסיס התמיכה של המפלגות שחברו לליכוד לאחר הבחירות. מה הייתה הבשורה הגדולה שמפלגות ה"אופוזיציה" הקפיטליסטיות – בעלות ברית מזדמנות במשחק הכיסאות המוזיקליים של שלטון הליכוד – הבטיחו? שהן "לא ביבי"! הקמפיין הימני החלול שלהן, שהובל בידי גורמים קפיטליסטיים ונטף התנשאות אליטיסטית, הצליח למשוך הצבעה מציבור משמעותי שרצה להיפטר משלטון נתניהו, אבל זה לא הספיק.

במקביל, קמפיין "השקופים" הפופוליסטי הימני של ש"ס, פנה לשכבות מעמד עובדים מרוששות בציבור היהודי, בין השאר על בסיס הבטחה שקרית לבטל את המע"מ על מוצרי יסוד, לקחת "מחברות הענק שקיבלו פטורים במיליארדים במיסים... ומהרווחים משוק ההון כדי שכל הספקולנטים העשירים משדרות רוטשילד ישתתפו בהאכלת הילדים הרעבים השקופים". דרעי נזקק אז לרטוריקה לוחמנית יותר ולפנייה לזעם מעמדי – כולל שילוב פופוליסטי של קריאה להלאמת כי"ל בשיא מאבק העובדים – לצד דמגוגיה שזורעת פירוד במעמד העובדים, במאמץ לשקם תמיכה אלקטורלית לאחר המשבר והפילוג במפלגתו. הצלחתו לא הייתה מזהירה, עקב היעדר אמינות ושאר סדר-היום והרקורד של המפלגה

הריאקציונית, אבל בכל זאת מדובר ברבע מיליון קולות שגויסו לטובת חבירה לשלטון הליכוד. באופן מצער, לא הייתה דוגמה ללוחמנות מקבילה משמאל באותה מערכת בחירות, ולמאמץ בולט משמאל להילחם על תשומת הלב, הקשב והקולות של מעמד העובדים על בסיס פנייה מעמדית אמיתית.

המונים קיוו ששלטון נתניהו ייפול. תבוסה אלקטורלית לנתניהו הייתה גם מנחילה תבוסה לגורמי ימין קיצוני, תורמת לדרבון הביטחון העצמי של עובדים וצעירים יהודים וערבים הנוטים שמאלה, ומעלה ממשלה קפיטליסטית חלשה ולחיצה, בהובלת מפלגת העבודה, שהיה ניתן לחלץ ממנה אי־אלו ויתורים. אך מאבק סוציאליסטי הזהירה מפני אשליות בקמפיין הממסדי הקפיטליסטי, הסבירה שאין זה מקרי שהמחנה־הקיצוני אינם פופולריים, והדגישה שגם אם נתניהו ייחסם, המצב תחת ממשלה בראשות הרצוג לא באמת היה משתפר באופן כללי – למעשה המשברים שהיו בהכרח מתפתחים היו עלולים בקלות לסלול את הדרך לחזרת הליכוד לשלטון ולהתחזקות גורמי ימין קיצוני, כל עוד לא נבנית חלופה אפקטיבית משמאל, על בסיס תוכנית סוציאליסטית. המסר המרכזי שאיתו התערבנו במערכת הבחירות היה: "זה לא רק ביבי, זה שלטון ההון וההתנחלויות".

בבחירות עצמן ב־2015 השינויים בחלוקת המושבים כללו בעיקר חלוקה מחדש בתוך גוש ה"מרכז" בין לפיד לכחלון, כשהאחרון נהפך אז ללשון המאזניים שאיפשר את עצם הקמת הממשלה. על פניו, הליכוד יצא מחוזק מהבחירות וחזר לקואליציה עם "שותפיו הטבעיים", עם משקל מוגבר לריאקציה החרדית, ללובי של תנועת ההתנחלות ולגורמי ימין קיצוני פופוליסטיים. אך קואליציית השלטון של ממשלת נתניהו ה־4, על שש המפלגות המרכיבות אותה, נשענת על רוב דחוק בכנסת וחווה משברים קואליציוניים תדירים מהרגע הראשון. היא מתדלקת התנגדות משכבות רחבות בחברה, לרבות מקרב מצביעי המפלגות המשתתפות בה – לדוגמה חלק מהשכבות שלקחו חלק במאבק עובדי כי"ל, במחאת יוצאי אתיופיה, במחאת הגז, במאבק עובדי רשות השידור, במאבק הנכים, במחאה על הפשעים ההיסטוריים שנעשו בילדי תימן, במאבק עובדי חיפה כימיקלים ועוד. חלק מהמאבקים כללו דוגמאות של תומכי ליכוד לשעבר שהחלו להסיק מסקנות פוליטיות נגד הליכוד והממשלה. "הבסיס הקשה" של הממשלה ושל המפלגות השותפות בה קטן הרבה יותר מהמדד האלקטורלי.

עסקת נתניהו-ליברמן, שנועדה לחזק את יציבות הקואליציה, גררה התפטרות של שני שרים שהחלו לקרוא תיגר על שלטון נתניהו: יעלון המודח וגבאי, שהתייצב בתוך שנה בראשות מפלגת העבודה. המתווה להכשרת שוד הגז, שגבאי התנגד לו בגלוי, לא היה עבורו סיבה מספקת להתנערות מהממשלה, בהיעדר לחץ מספק שייאלץ אותו לכך, אבל הדחת יעלון הייתה חמורה יותר מנקודת המבט של המעמד השליט כי היא חיזקה את האופי הבלתי-יציב של הממשלה והייתה סתירת לחי לצמרת הצבא, שיעלון נחלץ להגנתה בעימות סביב "פרשת אזריה" כשנתניהו זיגזג. הצטרפות ליברמן לקואליציה הציתה פילוג גם במפלגתו שלו, עם פרישת הח"כית הפופוליסטית הימנית לוי-אבקסיס מהמפלגה. לבסוף, המהלך, שהגדיל את הרוב הפרלמנטרי של הממשלה ב-5 מושבים בלבד, הגביר אווירה של קיטוב פוליטי ורק הבליט את חוסר היציבות של הממשלה.

עליית טראמפ בארה"ב חיזקה את הביטחון העצמי של ממשלת ה"ימין-ימין" של נתניהו. נוכח מגמות מהפכת-הנגד באזור, אימפוטנטיות האופוזיציה הממסדית וחולשת השמאל והמאבק המעמדי בשלב הנוכחי, הממשלה נמצאת בעמדה חזקה מספיק בשביל לקדם חלק מהתוכניות שלה או של חלקים בה, כגון לגבי הבנייה בהתנחלויות, ההתקפות על הציבור הפלסטיני, הצעדים ליצירת דה-לגיטימציה ולבידוד עמדות פוליטיות המתנגדות לכיבוש, הצעדים להחלשת קולות ביקורתיים בעיתונות ובמערכת המשפט, האינדוקטרינציה הלאומנית הרעילה במערכת החינוך או צעדים לקידום כפייה דתית והגנה על הממסד הרבני של המדינה. מהלכים שנועדו לכאורה לקדם טיפול בבעיות של יוקר המחיה או של אפליית מזרחים או יוצאי אתיופיה, לצד ההתקפות על מתנגדי הכיבוש בכלל ועל ערבים-פלסטינים בפרט, משמשים כספינים להסתת תשומת הלב מסדר היום האמיתי של הממשלה. אולם האפקטיביות שלהם מוגבלת ולמעשה הממשלה הזאת חלשה מכמה בחינות. על רקע פיצולים במעמד השליט וקיטוב פוליטי מוגבר בחברה הישראלית, הפיצולים בקואליציית השלטון ובמפלגת השלטון המרכזית עצמה בולטים על כל צעד ושעל, כשכל אחת מהמפלגות מנסה לקדם את המטרות הספציפיות שלה ולהיאבק על בסיס תמיכה. איומים או ספקולציות לגבי פירוק הקואליציה עולים באופן תדיר כמעט מיום הקמת הממשלה.

התקפלותה הזריזה ביולי 2017 בעימות סביב אליאקצא המחישה חולשה דרמטית דווקא בתחום הסכסוך הלאומי וחשפה את הפחד המתמשך במעמד השליט מפני התפרצות מאבק

פלסטיני המוני. כפי שהוכח, התגייסות נרחבת מספיק מקרב האוכלוסייה הפלסטינית מסוגלת להצר ולבלום צעדים של הממשלה הישראלית. אומנם, על פניו, הסכסוך הלאומי מצטייר כגורם שמחזק את הממשלה מבחינת מידת לגיטימציה בקרב האוכלוסייה היהודית – במובן הזה שבהיעדר חלופה פוליטית אפקטיבית, הקואליציה השלטת מצליחה בשלב הנוכחי לנצל פחד ביטחוני ולגייס תמיכה מקרב שכבות לא קטנות במעמד העובדים ובמעמד הביניים בציבור היהודי. עם זאת, זהו לא מאפיין חדש ובהסתכלות יסודית יותר דווקא התנהלותה הפרובוקטיבית בתחום הזה מגבירה התנגדות וקיטוב פוליטי גם בציבור היהודי, ובאופן גלוי מעוררת כלפיה את החששות והלחצים המשמעותיים ביותר מקרב חוגים במעמד השליט ובמנגנון המדינה, ומצד המעצמות הקפיטליסטיות והמשטרים באזור. כך גם בעימות בינה לבין בית המשפט העליון, כוחה להוציא לפועל מהלכי חקיקה נותר מרוסן בינתיים.

אל מול המאבק המעמדי, הממשלה נשענת על השקט התעשייתי שמספקת לה הנהגת ההסתדרות. ניסנקורן עוזר במודע לממשלה להימנע מעימות מעמדי נרחב ולטפח תדמית "חברתית". אך יש לכך מגבלות ברורות. מאבק הנכים דחק בהנהגת ההסתדרות לאיים על הממשלה בשביתה כללית. אומנם ההתערבות עזרה לממשלה לרסן את דרישות הנכים, אך היא גם אילצה אותה לחזור למתווה דומה לזה שנדחה כבר מצד נתניהו. בהתחשב בעמדת החולשה היחסית של הממשלה, מאבקים נרחבים יותר, במיוחד של מעמד העובדים המאורגן, מסוגלים להוציא ויתורים משמעותיים יותר ולפורר את הברית ההרסנית בין ניסנקורן לממשלה.

כאמור, חולשת ה"אופוזיציה" הקפיטליסטית היא שהייתה הסיבה המכרעת להישארות נתניהו, הליכוד ושותפיהם בשלטון. ובינתיים, הדבר המרכזי שמונע מהקואליציה הצרה להתפרק הוא החשש של מרכיביה מבחירות. נתניהו וכחלון יכולים להחליף מהלומות רטוריות, וליברמן יכול להזדעק בצביעות על מדינת ההלכה שמקדמות המפלגות החרדיות, והם ימשיכו לזגזג וללהטט רטורית, אבל כל עוד לאף אחת ממפלגות הקואליציה לא נוצר אינטרס חזק מספיק בבחירות, למשל תחת לחץ משמעותי ממחאות ומזעם ציבורי, הן יעדיפו להמשיך להתרפק עם סופר־גלו על כורסאות עור הצבי. אך בהחלט ריאלי שמגדל הקלפים הזה עוד יתפרק כבר בחודשים הקרובים, ובשורה של מפלגות כבר נערכים לתרחיש של בחירות – במיוחד אם אכן יוגש כתב אישום נגד נתניהו באחת מפרשות השחיתות.

נתניהו נחקר במשטרה לגבי קבלת טובות הנאה אישיות מהטייקון מילצ'ן, פרשת הון-שלטון-עיתון שבה התמקח עם מוזס על קבלת סיקור אוהד יותר ב"ידיעות אחרונות", ושמו נקשר בעקיפין גם ב"פרשת הצוללות". הוא לא נהנה מהאיתרוג התקשורתי שסייע לשרון בעת חקירותיו, אך הוא עדיין לא מתמודד עם העוינות הציבורית איתה התמודד קודמו אולמרט, שהתפטר עוד טרם הגשת כתב האישום נגדו. ידיעות על שחיתות שלטונית של פוליטיקאים קפיטליסטים, כולל ראשי ממשלה ושרים, ודאי לא חריגות בנוף הקפיטליזם הישראלי ובכלל במערכת הקפיטליסטית, שכל מהותה מושחתת: ניצול ושוד מאורגן. בכל זאת, גם הסוגיה הזאת מנקזת מחאה נגד נתניהו.

משמרות המחאה לאורך 2017 מול בית היועץ המשפטי לממשלה בפתח-תקווה במחאה על הסחבת בבדיקת החשדות נגד נתניהו, לא משכו במשך חודשים יותר מכמה עשרות מפגינים ומפגינות, עד שהמשטרה סברה שהמחאה מבודדת מספיק כדי לחסלה בכוח, ונענתה בהתגייסות של מאות עד כ־2,000–3,000 מפגינים. אפילו שמדובר עד כה במחאת מעמד ביניים ממסדית, מצומצמת יחסית, עם סדר יום צר ביותר ובהובלת גורמים ימניים פרו-קפיטליסטים, היא כבר מושכת שכבה שמעולם לא השתתפה במאבק פוליטי קודם, והיא עשויה עוד להתפתח, במקביל ליוזמות מחאה סביב נושאים אחרים כגון מחירי הדיור (באופן התואם את הערכתנו, הפרק הנוכחי מהדוח הפוליטי מתפרסם ימים ספורים לאחר שעשרות אלפים הגיעו לתל אביב להפגין נגד השחיתות וסימנו שלב חדש בתנועה זו). הפילוג במעמד השליט מוסיף ומחזק ביטחון עצמי של שכבה מהזרם המרכזי בחברה לנסות לתת פייט מול שלטון נתניהו.

יש-עתיד הצליחה ליהנות מעובדת הימצאותה מחוץ לממשלה ולהתנפח מחדש, ובעקבות הפריימריז במפלגת העבודה, האחרונה הצליחה בינתיים להשיב חלק מהתמיכה שאיבדה מאז הבחירות. בסקרי מנדטים שנערכו באוקטובר 2017, שש מפלגות הקואליציה ירדו יחד ל־61 מושבים ואף למטה מכך, ואילו התמיכה ביש-עתיד ובמחנ"צ נאמדה ב־41–42 מושבים³. זו עדיין אינה מגמה ממושכת, אך הגידול היחסי בתמיכה באופוזיציה

³ וואלה! NEWS, אוקטובר 2017; ynet, 1 בנובמבר 2017

הקפיטליסטית מגביר את הלחץ על הקואליציה המפוצלת של נתניהו, שגורמים מתוכה עשויים להתחיל לשקול חבירה עתידית לקואליציה חלופית.

החשש מהמשך "ברית המנדטים" כבר הוביל את נתניהו לבחון את הרעיון של הפחתה מחדש של אחוז החסימה ל-2%, כדי לסייע לחלק משותפותיו הפוטנציאליות לקואליציה עתידית לצלוח את הבחירות הבאות: ש"ס מתנדנדת על אחוז החסימה, פלג התקומה/האיחוד-הלאומי עשוי לרוץ בנפרד מהבית היהודי, וישנם גם פורשי ש"ס שחברו לכהניסטים ונותרו מחוץ לכנסת ב-2015. אלא שש"ס רואה דווקא במהלך כזה איום וגם ליברמן מתנגד לו.

אומנם האופוזיציה הקפיטליסטית לא מצליחה עדיין למשוך בבירור את השטיח האלקטורלי מתחת לרגלי הממשלה, אך כישלון הניסיונות לארגן מפגני תמיכה משמעותיים לנתניהו מרמז כשלעצמו על חולשת התמיכה בשלטונו. בלתי אפשרי להעריך כרגע את ההרכב הסציפי של הממשלה שתעלה בבחירות הבאות לכנסת. ייתכן בהחלט שהליכוד ונתניהו יצליחו להישאר בשלטון בקונסטלציה כזו או אחרת, אולם נוכח הקיטוב הפוליטי וההתנגדות לנתניהו, כולל מקרב המעמד השליט, מסתמנת גם אפשרות מעשית שייווצר מומנטום אלקטורלי נגד נתניהו ושהליכוד יאבד את השלטון לטובת קואליציית "מרכז" בהובלת מפלגת העבודה ויש עתיד.

כפי שהסברנו, תרחיש של נפילת שלטון הליכוד ועליית ממשלה כזו יספק תנאים מועדפים למאבק המעמדי ולבניית השמאל בתקופה הבאה, אף שחיוני להזהיר מראש מפני כל אשליה בממשלת "מרכז" כזו, שללא אופוזיציה חזקה מספיק משמאל, עלולה לסלול את הדרך להידרדרות חזרה ימינה.

התנגדות בציבור הערבי-פלסטיני ו'הרשימה המשותפת'

סביב בחירות 2015, אימן עודה, יו"ר 'הרשימה המשותפת' וחד"ש, קידם את הרעיון של צעדה המונית למען שוויון. אולם המומנטום היחסי של קמפיין הבחירות, עם התקוות שתלו בו מצביעים פלסטינים רבים, לא נוצל ברצינות לבניית תנועה רחבה בשטח, מחוץ לכנסת, וצעדה כזו מעולם לא התארגנה. הזדמנות נוספת לקדם בניית מאבק רחב מול שלטון הימין הגיעה שוב בתוך זמן קצר, כשוועד ראשי הרשויות הערביות דרש מהממשלה לאמץ תוכנית

חומש להשקעה תקציבית ביישובים הערביים המופלים והמודרים. לאחר שהממשלה ניפנפה את הדרישות, ראשי הרשויות המקומיות הערביות הכריזו על השבתה כללית של השירותים מתחילת שנת הלימודים בספטמבר 2015.

באותו הזמן פרצה גם שביתת בתי הספר הכנסייתיים – מערכת חינוך פרטית של הכנסיות שמסובסדת ומפוקחת חלקית על ידי המדינה – לאחר שאלה נקלעו למשבר גירעון. זאת הייתה יכולה להיות הזדמנות להעלות על סדר היום את האפליה הקשה של כלל התלמידים הערבים, שרובם המוחלט לומדים במערכת הציבורית, ואת המצב הירוד של מערכות החינוך וההשכלה הגבוהה. התאחדות ועדי ההורים הערבים השביתה את בתי הספר הציבוריים הערביים ליום אחד לאות סולידריות, ועדת המעקב איימה בהמשך להשבית אותם ללא הגבלת זמן, ובאופן נדיר, ארגון המורים העל-יסודיים קיים שביתת סולידריות בת שעתיים, וגם הסתדרות המורים, ארגון כוח לעובדים ומועצת התלמידים הארצית פירסמו הודעות תמיכה.

ברקע, החלו להבשיל תנאים להתפתחות תנועה כללית נגד הממשלה, אך ראשי ההסתדרות הכללית ויתרו מראש על ניהול מאבק נגד התוכנית לתקציב המדינה, ראשי התאחדות הסטודנטים נסוגו מאיום להיאבק בקיצוץ בהשכלה הגבוהה וארגון המורים הסכים לסור לבקשת בנט ולהימנע מצעדי מאבק בנושאי שכר ופנסיות. אלה חיבלו במאבק מול הממשלה, ולמרבה הצער הם לא אותגרו. הרשימה המשותפת וחד"ש, וגם ראשי ועדת המעקב – שמאוקטובר 2015 עומד בראשה מנהיג חד"ש מוחמד ברכה – לא קראו למאבק רחב נגד התקציב ולא גייסו את תומכיהם לאירועי מחאה סביב מסרים כלליים בכיוון הזה. במקום לדבר על הצורך בשינוי עמוק במערכת החינוך הציבורית, הם העלו על נס את החינוך הפרטי-כנסייתי, ובמקום להצביע על הצורך במאבק רחב, הם היו מוכנים להסתפק די מהר בויתור חלקי ביותר מצד הממשלה.

הממשלה הסכימה לויתור תקציבי רשמי למעשה גם בהשפעת האינטרס של המעמד השליט לייצב את הכלכלה הלאומית. אך הכרזת הממשלה בדצמבר 2015 על הקצאת תקציב ייעודי של 3 מיליארד שקל בשנה – פחות מחצי מדרישת ועד ראשי הרשויות הערביות! – עבור תוכנית חומש לסיוע לרשויות הערביות "נועדה לצורכי יחסי הציבור הבינלאומיים של

נתניהו", כדברי מנהל מרכז מוסאוא, ג'עפר פרח'.⁴ היא אינה כלולה בתקציב המדינה, מדובר בסכומים נמוכים יחסית, שחלק גדול מהם עשוי להישאר על הנייר כפי שקרה עם החלטות הצהרתיות של ממשלות קודמות. ובנוסף, היא אמורה לשמש גם למימון תמריצים למשרתים בצבא ולעוד תוכניות לאכיפת מדיניות האפליה בתחום הבנייה. אך הרשימה המשותפת, ראשי הרשויות הערביות וראשי ועדת המעקב הסכימו לפשרה ובחרו שלא לנסות להוביל מאבק נרחב יותר.

גם בתגובה להתקפות על הציבור הערבי-פלסטיני, בהם גל הריסות הבתים, ארגון ועדת המעקב הסתפק באופן כללי בקריאה המסורתית ל"שביתה כללית" סמלית ובמספר עצרות מחאה, בעיקר במרכז היישובים הערביים. על רקע מבוי סתום של הצהרות וצעדי מחאה סמליים, התארגנויות עצמאיות, במיוחד בהובלת צעירים וצעירות פלסטינים, מקדמות מאבקים סביב נושאים ספציפיים דוגמת ההפגנות נגד רצח נשים ערביות בשורה של יישובים בשנים האחרונות או הפגנות נגד התקפות מצד המשטרה והמדינה. במאבק נגד תוכנית פראוור, ליוזמות של התארגנויות עצמאיות בשטח היה משקל חשוב בבניית תנועה דינמית ולוחמנית שהצליחה לגייס מעורבות משמעותית ולהפעיל לחץ על הממשלה.

כתגובה נגדית לשוביניזם הלאומי בקרב הציבור היהודי, התחזקה מגמה נגדית של הסתגרות לאומית בקרב הציבור הפלסטיני, במיוחד בקרב צעירים. מנהיגי המפלגות והארגונים הלאומיים הערביים-פלסטיניים סיפקו באופן כללי הד לסנטימנט הזה, והדבר קיבל ביטוי גם בהקמת הרשימה המשותפת, כברית פוליטית על בסיס לאומי צר. אסטרטגיה שלא תתמקד בפעילות פרלמנטרית – שדה חסום בכנסת סופרי-ימנית – אלא במאמץ עקבי לבניית מאבק מחוץ לכנסת ולקידום התגייסות המונית, תהיה אפקטיבית יותר לאורך זמן ותוכל לתת קונטרה גם להלך רוח פסימי בציבור הפלסטיני ומעבר לו, אם היא תיעשה גם תוך פנייה על בסיס מעמדי וקידום תוכנית שמאלית סוציאליסטית. המיאוס בציבור הפלסטיני עוד ישוב ויפרוץ מעל פני השטח עם התקוממויות בהיקפים משתנים. כרגע ההנהגות הפוליטיות לא עוזרות להאיץ הליכה בכיוון של בניית מאבק המוני, ובהיעדר האופק לשינוי שמאבק המוני

⁴ 'שיחה מקומית', דצמבר 2015

מסוגל להציב על סדר היום, שכבה מבודדת יותר של צעירים עשויה גם לפנות לפעולות נואשות.

בהקשר הזה, אסטרטגיה שמבוססת רק על תמיכה או התגייסות על בסיס לאומי לא תוכל להציע למיעוט הלאומי כל אופק רציני לפריצת הבידוד של מאבקו בקרב החברה הישראלית, לערעור בסיס התמיכה של הימין הישראלי ולקריאת תיגר אמיתית על השלטון עצמו. במישור הפרלמנטרי, קידום טקטיקת "גוש חוסם" אינה משנה את התמונה. העובדה שהרשימה המשותפת מחויבת להצביע נגד הקמת קואליציה בראשות הליכוד היא מובנת מאליה. אך חלק ממנהיגי הרשימה, כולל מחד"ש, שיחקו גם עם הרעיון של השגת הסכם פוליטי למתן תמיכה חיצונית להקמת ממשלת קואליציה על בסיס מפלגות קפיטליסטיות אחרות, כפי שחד"ש עשתה בתקופת ממשלת רבין השנייה. התנגדות להקמת קואליציה חלופית ימנית יותר היא דבר אחד, אך זוהי שגיאה להציע הסכם פוליטי לתמיכה משמאל בממשלה קפיטליסטית שמובילה התקפות על מעמד העובדים ועל הפלסטינים, "בתמורה" לויתורים טקטיים. לא ניתן להתחמק מהמשימה של בניית חלופה פוליטית בולטת משמאל ברמה הארצית.

הטריגר להקמת הרשימה המשותפת היה העלאת אחוז החסימה. אך חד"ש, בקואליציה פוליטית שמאלית, שגתה כשלא ניצלה את כוחה להתעקשות על הצבת תנאים והסברה במטרה לקדם בניית אלטרנטיבה פוליטית שמאלית רחבה, והסכימה למעשה להנמיך פרופיל עצמאי ולעמעם מסרים. הברית לא הייתה רק אלקטורלית או פרלמנטרית, והיא ממשיכה את ההיגיון של ועדת המעקב שנוהגת לבקש להציג מפגני כוח של "אחדות לאומית" – מה שכולל כבר שנים אכיפה בהפגנות של סילוק סממנים מפלגתיים וטשטוש של הפרופיל והדיון הגלוי בין המפלגות הפלסטיניות השונות.

הרשימה המשותפת הגדילה ב־2 מושבים את כוחן האלקטורלי של מרכיביה ונהפכה בבחירות 2015 לסיעה השלישית בגודלה בכנסת, עם 13 מושבים. מבחינה ציבורית, יו"ר הרשימה ויו"ר חד"ש עודה בלי ספק קיבל משקל רב יותר כתוצאה מיצירת הגוש הפוליטי, אך כאמור במחיר ויתור על פרופיל עצמאי ורידוד מסרים. בפועל, בכנסת כל־כך ימנית, זהו לא כוח פרלמנטרי מספק לחסימת פעולות השלטון בשדה הפרלמנטרי ולהעברת רפורמות מהותיות – השדה הפרלמנטרי נותר חסום מבחינה אפקטיבית כמקודם עבור המאבק לשוויון של

הציבור הערבי-פלסטיני ועבור השמאל. באופן כללי, הסתמכות על אסטרטגיה אלקטורלית וחיקתית צרה תוביל תנועות למבוי סתום.

כפי שהזכרנו מראש, הרשימה איכזבה שכבה משמעותית של מצביעים והדבר נרמז גם בסקרים בתקופה האחרונה. המתחים והעימותים הגלויים בין פלגי הרשימה המשותפת מעלים על הפרק את האפשרות להתמודדות נפרדת של חלק מהכוחות בבחירות הבאות. לצד פרויקטים פוליטיים חדשים בשמאל, זו עשויה להיות הזדמנות לקידום קמפיין שמאלי בולט בבחירות. האתגר הגדול של השמאל בקרב שתי הקבוצות הלאומיות נותר בנייתה של אלטרנטיבה פוליטית – בראש ובראשונה ככוח ציבורי, שהתמודדותו בבחירות ופעילותו בכנסת ובמועצות המקומיות תשרת את בנייתה של תנועה רחבה בשטח.

פוטנציאל לבניית השמאל

בתשובה לשאלה "האם יש כיום במדינת ישראל מפלגה שמייצגת את השקפותיך בצורה טובה?" בסקר של 'המכון הישראלי לדמוקרטיה' ב־2016, ענו 63% מהנשאלים הערבים ו־45% מהנשאלים היהודים ש"אין". 83% מהמשיבים הערבים ו־74% מהיהודים הסכימו כי "הפוליטיקאים בישראל מנותקים מהבעיות והצרכים האמיתיים של הציבור". אפילו בקרב יהודים שמזדהים כ"ימין" מדובר ב־67%. הנתונים מספקים עוד אינדיקציה לחוסר האמון הרווח במפלגות הגדולות הקיימות ולריק פוליטי. מובן שהתמונה הזאת לא מספיקה כדי להבהיר באיזו מידה בשלב הנוכחי כוחות שמאליים וסוציאליסטיים מסוגלים למלא את הריק הפוליטי, אך תהיה זו טעות להקל בה ראש. היא שבה ומדגישה את חולשת בסיס התמיכה של המפלגות השליטות, של מפלגות ממסד מה"אופוזיציה" בכנסת ובזמנית גם את חולשת האופוזיציה משמאל ואת חוסר ההצלחה של פרויקט 'הרשימה המשותפת' לעמוד בציפיות של תומכיו.

התקופה שלאחר ניצחון נתניהו בבחירות 2015 גבתה תחילה מחיר מהארגונים בשמאל, שנאלצו להתמודד זמנית עם לחצים של דמורליזציה, נסיגות מסוימות ובמקרה של מק"י – חד"ש גם מגמות של פילוג. על רקע חולשת השמאל והרדיפה היחסית של השמאל, אפשר לראות במאבקים החברתיים השונים נטייה של פעילים ופעילות – שהסיקו את המסקנות

⁵ דוח "מדד הדמוקרטיה הישראלית 2016", המכון הישראלי לדמוקרטיה, ספטמבר 2016

הלא-נכונות ממחאת 2011 – להתעקש על דה־פוליטיזציה של המאבק ואף לנסות להסתיר, להעלים ולהרחיק נוכחות ומעורבות של כוחות פוליטיים שמאליים. סיסמאות נוסח "לא ימין ולא שמאל" או "גם ימין וגם שמאל" עושות הנחה לשלטון הימין. לכך מצטרפת פעמים רבות גישה שמשתפת פעולה מפורשות עם הדה־לגיטימציה של השמאל. אפילו בשמאל אנחנו נתקלים למרבה הצער בניסיונות מצד ארגונים לעמעם ולהסתיר את הפרופיל הציבורי של עצמם ושל אחרים במסגרת יוזמות שונות, כדי "לא להרחיק" את הציבור.

המשימה של השמאל במאבקים היא להזהיר מהא־פוליטיות שמחלישה מאבקים ומוציאה מהם את העוקץ, ולהזהיר במיוחד גם מהתחבקות עם גורמים פוליטיים ימניים, שמגיעים כדי לרכך התנגדות כוללנית לממשלה ולסדר היום הפוליטי שלה, כדי להגן על המערכת ופעמים רבות גם כדי לפזר רעל של שוביניזם לאומי ופילוג בין יהודים לערבים. במחאת הגז למשל היו גם פעילים ופעילות מרקע של פעילות שמאלית בעמדות הובלה, שבאופן אופורטוניסטי שיתפו פעולה בגלוי עם גורמים פרו־קפיטליסטיים וגורמי ימין קיצוני ש"ניטרלו" את המחאה כשצימצמו את סדר היום שלה ורתמו אותה למטרותיהם הפוליטיות, כולל הגנה על זכויות הטייקונים ומתן לגיטימציה לארגוני מתנחלים. מה שיכול להיראות למארגנים כתחכום טקטי להגדלת ההשפעה של מאבק מסוים בטווח הקצר יגביל בהכרח את ההישגים הפוטנציאליים ויבוא על חשבון בניית תנועה רחבה ומפוכחת נגד שלטון הימין והתקפותיו. הדבר הכי חשוב עבור כל מאבק, כדי למקסם הישגים, הוא תוכנית, הן במישור הארגוני והן במישור הפוליטי. האתגר של הכוחות הסוציאליסטיים במאבקים הוא להצליח לקדם בצורה נגישה ואפקטיבית את התוכנית הטובה ביותר שנחוצה למאבק, ולהזהיר מפני איומים ומלכודים.

היו גורמים שהגיעו למסקנה שהדה־פוליטיזציה מחלישה מאבקים וקידמו את הקריאה הכללית להתפקדות לכל מפלגה שהיא, כדי "לשנות מבפנים". אך הקריאה הזאת מבטאת בעצמה מבוכה, ללא שום כיוון ברור לפתרונות לבעיות החברתיות הבווערות. אחד הביטויים להיעדרה של מפלגה שמעמד העובדים יכול לתפוס כ"שלו" היא התופעה של עובדים מאורגנים שמתפקדים קבוצתית למפלגות הממסד הגדולות כדי להפעיל לחץ על המערכת הפוליטית. בנוסף, ישנם גורמים ליברליים שמעריכים, כרציונליזציה של פסימיות פוליטית, שההמונים ימשיכו לתמוך פוליטית במפלגות ימניות "לא־משנה־מה". הפרספקטיבה

המכאנית הזאת כרוכה בזלזול באינטליגנציה של אנשים מהשורה ובהתחמקות מהאתגר של בניית מוקד משיכה אפקטיבי בשמאל על בסיס אלטרנטיבה פוליטית נהירה, נגישה ומלהיבה. התארגנות "הליכודניקים החדשים", שהצליחה למשוך גם פעילים ליברלים מנטייה שמאלית, הביאה לממדים חדשים של אבסורד את הזלזול באינטליגנציה בשילוב ההיגיון הכושל של אסטרטגיית "הרע במיעוטו", כשבמקום לבנות אלטרנטיבה לשלטון, הם חדרו טקטית למפלגת השלטון המרכזית, "התחפשו" והשקיעו מאמצים כדי... להפוך את המפלגה השלטת לקצת פחות נוראית!

מנגד, בעוד שישנם פעילים שמאליים, במיוחד ממוצא פלסטיני, שמתוך פסימיות וכתגובת־נגד לריאקציה באוכלוסייה היהודית, מוותרים מראש על המאמץ לפנות לשכבות רחבות של עובדים וצעירים בציבור היהודי, ישנם פעילים סוציאלי־דמוקרטים, רובם ככולם ממוצא יהודי, ששמו את יהבם על דמויות "סוציאלי־דמוקרטיות" ממפלגת העבודה דוגמת ח"כ עמיר פרץ או על ח"כ אילן גילאון במרצ שמגדיר עצמו סוציאליסט ואף מרקסיסט (ומתמודד על ראשות המפלגה). פרץ וגילאון משלבים במודע פנייה על בסיס מעמדי לעובדים ועובדות מהשורה ומצליחים כיום לגייס אהדה משכבות לא מבוטלות במעמד העובדים בציבור היהודי. פוליטיקאים כאלה, שנוטים לאמץ יסודות של פופוליזם שמאלי, עשויים בצמתים שונים לתרום לתזוזה מסוימת שמאלה במצב הפוליטי וחשוב שהשמאל הסוציאליסטי יפנה לתומכיהם במאמץ לפתח דיון סביב האתגרים של המאבק המעמדי ובניית אלטרנטיבה פוליטית סוציאליסטית אמיתית. אך חשוב להזהיר מפני הנטיות האופורטוניסטיות והשוביניסטיות ההרסניות של אותם פוליטיקאים, שקיבלו ביטוי לאורך הקריירה שלהם. פרץ עצמו היה שר בממשלת הימין של נתניהו עד רגע לפני בחירות 2015, היה שר הביטחון של אסון מלחמת לבנון השנייה, חיזק את ממשלת הדמים של שרון ומכר כמה ממאבקי העובדים הגדולים שהיו כאן.

כשח"כ חנין נשאל ב־2016 האם ייתכן "סנדרס ישראלי" הוא טען כי "אצלנו זה קצת שונה כי אצלנו כשישראלים הולכים להצביע הם בסוף לא מצביעים על הנושאים החברתיים אלא על נושאים מדיניים־ביטחוניים. אבל אם אנחנו נסתכל על מה שקרה פה רק לפני ארבע שנים, מיליון ישראלים השתתפו במחאה החברתית הגדולה. יש כאן ציבור מאוד גדול שלא אוהב את הכיוון של ההתנהלות הכלכלית־חברתית של מדינת ישראל. ואני חושב שיש

בהחלט מקום לפוליטיקה אחרת... שתבקר את המערכת בצורה שיטתית"⁶. הסכסוך הלאומי יוצר בישראל מכשול מעכב נוסף ועוצמתי בפני בניית השמאל בקרב מעמד העובדים ובעת הזאת גם בפני התפתחות קמפיינים פוליטיים שמאליים המוניים, אף שמחאת 2011 הוכיחה שקיים פוטנציאל להתנגדות חזקה לניאו־ליברליזם בחברה הישראלית, וחשוב לנצל זאת לבניית השמאל. השאלה היא לא רק אלקטורלית, אך גם במישור האלקטורלי, צריך להיזהר מפרספקטיבה חד־צדדית לפיה ההצבעה בנושאים "מדיניים־ביטחוניים" לא יכולה כשלעצמה לנטות שמאלה במידה כזו או אחרת לאורך השנים הבאות, גם בהשפעת התפתחות המשבר הקפיטליסטי והניסיון מהמלחמות ומהמבוי הסתום בסכסוך הלאומי. לא מן הנמנע שבהתחשב בפוטנציאל לעזזועים במערכת שיבעירו זעם חברתי־מעמדי, גורמים פוליטיים קיימים או חדשים יאמצו יסודות של פופוליזם שמאלי ויצליחו לסחוף תמיכה משמעותית. במקביל, הפיצול במעמד השליט סביב האסטרטגיה שלהם לייצוב הסכסוך הלאומי יוצר דווקא תנאים מועדפים יותר להתפתחות התנגדות גם בקרב האוכלוסייה היהודית למשטר הכיבוש בשטחי '67 – רדיפת מתנגדי הכיבוש לא רק מרתיעה אלא גם מדרבנת התנגדות של שכבות רחבות יותר.

קיים בסיס בישראל להתפתחות קמפיינים ותנועות שיצליחו לגייס תמיכה המונית או המונית־למחצה בעזרת פופוליזם שמאלי, ייתכן בהחלט גם שבמסגרת מערכות בחירות. עם זאת, סביר שאם וכאשר יתפתחו קמפיינים כאלה, הם יתכתבו עם רמת המודעות הפוליטית ויכללו בעתיד הנראה לעין גם היבטים ריאקציוניים של לאומנות. המשימה של השמאל הסוציאליסטי תהיה להצליח להתערב בקמפיינים ובתנועות כאלה בצורה מיומנת שתתכתב עם השכבות השמאליות והביקורתיות יותר שנמשכות אליהם, שתאגר משמאל עם תוכנית סוציאליסטית ועם אזהרות מפני הסכנות שבהיבטים השליליים ובחולשות באותן תנועות. מאבק סוציאליסטי מוכרח להיות מוכנה להתגייס בצורה ממוקדת ואנרגטית, עם גמישות טקטית ועל בסיס עקרוני, כדי להתערב בהתפתחויות כאלו, לפתח דיאלוג, לתרום לדיון על הדרך לקידום המאבק, להזהיר ולשכנע נגד כל ההיבטים של דיכוי לאומי, ולהגיע לפעילים ולפעילות הרציניים ביותר ולשכנע אותם לבנות יחד איתנו תנועה סוציאליסטית בינלאומית, סביב תוכנית מרקסיסטית.

⁶ עמוד הפייסבוק של דב חנין, ינואר 2016

'עומדים ביחד' ואפשרויות להתקדמות

אינדיקציה לריק הפוליטי שקיים משמאל למפלגות הממסד ניתנה בקנה-מידה מצומצם אבל משמעותי בתקופה האחרונה עם צמיחתה היחסית, והחיובית כשלעצמה, של תנועת 'עומדים ביחד', המתארגנת למעשה על בסיס סוג של פופוליזם שמאלי ובהשפעת דוגמאות בינלאומיות כגון פודמוס. בהנהגת ההתארגנות, החוץ-פרלמנטרית בשלב הזה, מעורבים גורמים רפורמיסטיים מגוונים שונים בהובלת קאדרים מהפלג של חנין בחד"ש ומק"י, שיזמו את הקמתה בעיצומם של הקיטוב הלאומי וגל הריאקציה בחברה הישראלית באוקטובר 2015. בינתיים ההתארגנות מסתפקת בעיקר בהתססה ובפעילות שטח, ואינה מציגה עדיין תוכנית פוליטית מגובשת יותר, אך סביר שהדבר ישתנה. לפי המארגנים, עומדים ביחד חותרת למלא את החלל הפוליטי משמאל שבין העמותות החברתיות לבין המפלגות הקיימות ולארגן לפעילות את השכבות שאינן מוצאות את מקומן במפלגות או בעמותות.

יצירת קוטב משיכה שמאלי שיצליח למלא חלק מהריק הפוליטי בקרב שכבות שונות שמאלה היא משימה חשובה. עומדים ביחד הצליחה לארגן עשרות פעילים ופעילות, חלקם הגדול פעילי ותומכי חד"ש ומרצ, שוויתרו על המפלגות שלהם כזירת פעילות ראשית, אבל גם שכבה חדשה של מצטרפים ותומכים. ההתססה של עומדים ביחד מגייסת על בסיס קריאה למאבק "יהודי-ערבי", נגד הכיבוש ונגד שלטון ההון, ובדומה לחד"ש בעבר, היא ממתגת את עצמה מפעם לפעם כ"תנועה סוציאליסטית".

חנין שטח בהתייחסות מרומזת את ההיגיון העומד מאחורי עומדים ביחד במאמר שפירסם ב'הארץ' באפריל 2017 (ושביקורת עליו התפרסמה באתר שלנו) תחת הכותרת "השמאל חייב לעלות למתקפה": "צריך לפתח מרחבים של פעולה, עשייה ואפשרות השפעה לאנשים שלא מוצאים את מקומם ב[זירה המפלגתית]", "צריך להעלות חזרה למגרש החברתי קבוצה שמאלית, שתדע לעשות את מה שהשמאל ידע פעם לעשות: לסמן אויב בפסגות השלטון וההון, ולסמן אתגר בשינוי המערכת. לא רק הגנה על הקיים, מול הניסיון לדרדר אותנו למקומות אפלים יותר, אלא שינוי המערכת כך שהיא תשים במרכז את החיים והצרכים של הרוב הגדול של האנשים: ביטחון חברתי ואישי, פרנסה, פתרונות דיור, חינוך ובריאות

ראויים".⁷ המאמר, המעלה באופן תמוה על נס את טקטיקת "החזית העממית" הכוללת שהסטליניזם קידם למאבק בפשיזם בשנות ה-1930, וספציפית בספרד, בה ניצח הפשיזם, קורא ל"חזית המדברת אל העם ומתוך העם, ומבטאת את המצוקות, את הכעסים ואת הרצונות העממיים – במקום שאלה ינוכסו וייחטפו בידי הימין". אלא שהעמימות המכוונת מחסירה בדיוק את הנקודות החשובות ביותר: המאמר לא כלל התייחסות מפורשת למשבר היסודי של המערכת הקפיטליסטית ולצורך באלטרנטיבה סוציאליסטית, או התייחסות למאבק המעמדי כציר אסטרטגי למאבק בסכנות הריאקציה ועליית "הימין התוקפני", או התייחסות לתופעות של שמאל עולה בשורה של ארצות על רקע המשבר, או התייחסות לאתגר הלא פשוט שמציבה השאלה הלאומית כאן, ואף לא כל התייחסות מפורשת למסגרות הפוליטיות שחנן עצמו שותף בהן ובהנהגתן, כולל עומדים ביחד. אבל איך תיבנה החלופה המפלגתית שתוכל לקרוא תיגר על שלטון הימין ועל המערכת הקפיטליסטית?

כן, ישנה שכבה שאינה נמשכת להצטרפות למפלגות הקיימות בשמאל או המזוהות כשמאל, למרות פתיחות ועניין ברעיונות שמאליים ובפעילות פוליטית שמאלית. לא רק הסתה שוביניסטית נגד השמאל אחראית לכך. לדוגמה, חולשות בתוכנית הפוליטית ובהסברה של חד"ש, במוכוונות ובמעורבות במאבקים מעמדיים, מיקוד יתר בפעילות אלקטורלית ופרלמנטרית, ואפילו זיהוי עם גורמי ריאקציה (דוגמת תמיכה במשטר אסד ובחזבאללה ובריתות לא עקרוניות) הקשו על חד"ש במשך שנים להיהפך למוקד משיכה שמאלי לשכבות חדשות שנדחפות להיאבק ועוברות רדיקליזציה. לכן גם מאבק סוציאליסטי לא הצטרפה עד היום כשותפה בחד"ש, למרות שיתופי פעולה ותמיכה בצורך בבניית קואליציה שמאלית בולטת וחזקה ברמה הארצית.

במערכת הבחירות של 2013 קידמנו הצבעה לחד"ש, כשזו ניהלה קמפיין בחירות לוחמני יחסית, שהתכתב עם האהדה למחאת יוקר המחיה וקידם באופן בולט גם דרישות להלאמת הבנקים ומשאבי הטבע, לצד ההתנגדות לכיבוש. אך הקמפיין לא הספיק להגדלת תמיכה אלקטורלית, גם בגלל פרק הזמן שעבר מאז המחאה ההמונית, גם בגלל הריאקציה וגם בגלל חוסר עקביות – בשיאה של המחאה חד"ש לא קידמה את אותן דרישות חדות יותר והסתפקה בקמפיין כללי שניסה להדגיש את הצורך במאבק נגד הממשלה. בחודשים שלאחר מחאת

⁷ [הארץ, אפריל 2017](#)

2011, חד"ש לא ממש הצליחה לגייס שכבה חדשה, אך קאדרים של חד"ש-מק"י חברו לגורמים פרו-קפיטליסטיים לקידום התארגנות-נפל, 'התנועה החברתית', שביקשה לארגן פעילים ב"רוח המחאה" בשלב הנסיגה, מבלי להציע חידוד ברור של מסקנות פוליטיות. עומדים ביחד היא התארגנות שמאלית יותר, שמצליחה גם לגייס יותר.

כפי שכתבנו בהקשר הזה במכתב פומבי למק"י ב-2014, בקריאה לשתף-פעולה להקמת "חזית סוציאליסטית", "למרות הקושי האובייקטיבי, חזית מאבק פוליטית חדשה שהייתה נבנית תוך דיאלוג עם כוחות חדשים, עם הפנים למעמד העובדים, ובמטרה לקרוא תיגר על מפלגות הממסד עם סדריום סוציאליסטי, הייתה לדעתנו עשויה לספק אופק ברור יותר להמשך המאבק ולהיפך למוקד משיכה מסוים"⁸. הברית עם שאר הכוחות הפוליטיים ברשימה המשותפת הגבילה עוד יותר את יכולת הפנייה של חד"ש לשכבות חדשות על בסיס תוכנית שמאלית ברורה וסדר יום של מאבק מעמדי, מה גם שיו"ר חד"ש והרשימה בחר שלא לנצל את משקלו הציבורי לקידום קו כזה. הקמת עומדים ביחד בהובלת הפלג של חנין בחד"ש ובמק"י מנסה לפרוץ את מגבלת המסגרות הפוליטיות הקיימות – והמהלך יצר קרע בשורות חד"ש ומק"י, שמשקף בתחרות אנטגוניסטית בשטח בין עומדים ביחד לחד"ש. הוויכוח הטקטי שם הוא חלק מדיון חשוב עבור כלל השמאל לגבי הדרך להתקדמות בתקופה הבאה.

זוהי שאלה של מוכוונות להתערבויות במאבקים, אך גם של "מה יש להציע" – מובן שבמסגרת הרשימה המשותפת, חד"ש לא הייתה מסוגלת לפנות בצורה אפקטיבית לקבוצות עובדים ששבתו או נאבקו נגד הממשלה ובעלי ההון עם קריאה להצבעה כדי לבנות כוח פוליטי לעובדים יהודים וערבים, מכיוון שהרשימה המשותפת מלכתחילה אינה מייצגת הליכה בכיוון הזה. המסגרת של עומדים ביחד אינה מוכתמת בהיבטים שליליים ברקורד של חד"ש והיא מתאמצת לפנות רחב ולגייס לפעילות פוליטית שמאלית על בסיס הסכמה בסיסית. ההתארגנות עדיין לא מיצתה את פוטנציאל ההתרחבות שלה והיא תוכל להיפך לכוח משמעותי יותר. אך היא תצטרך לגבש יותר את תוכניתה הפוליטית ולחדד את

⁸ אתר מאבק סוציאליסטי, מרץ 2014

התייחסותה לשאלת האסטרטגיה להפלת שלטון הימין כדי לא להגיע למבוי סתום ולאבד רלוונטיות בעיני פעיליה.

נראה שחלק ממנהיגי עומדים ביחד היו רוצים לראות הקמת מפלגה שמאלית חדשה על בסיס קואליציה של פלגים מתוך חד"ש, מרצ ומפלגת העבודה. הקמת מפלגת שמאל רחבה חדשה ברמה הארצית היא משימה חשובה ומרכזית. מרד הצעירים בשורות מרצ נגד הנהגת האגף הימני בהובלת גלאון, שגרר את התפטרותה מהכנסת, מייצג גם הוא צמא של עוד שכבה דינמית שנוטה שמאלה לקדם אלטרנטיבה אפקטיבית יותר משמאל מול שלטון נתניהו. קיים פוטנציאל לרתום כוחות מאותה שכבה לטובת מפלגה שמאלית חדשה. אך השאלה היא גם סביב איזו תוכנית פוליטית תקום מפלגה כזו, עם אילו כוחות עיקריים, ובקרב אילו חלקים בחברה היא תנסה לבנות עצמה. לכן צריך להזהיר גם מפני חבירה בלתי עקרונית עם גורמים אופורטוניסטיים מההנהגות של מרצ ומפלגת העבודה, מפלגות ממסד פרו־קפיטליסטיות שמתאפיינות בשוביניזם לאומי.

בפנייתנו למק"י ב־2014, הסברנו כי "נחוצה מסגרת מאבק פוליטית רחבה, לא במטרה לקבץ יחד את הכוחות הקיימים בשמאל אלא בדיוק כדי להגיע ולארגן למאבק פוליטי באופן אפקטיבי יותר שכבות חדשות של יהודים וערבים שנדחפות למאבק בזירות השונות". חיובית העובדה שיש בחד"ש-מק"י שותפים למסקנה הזאת, שרותמים את המשאבים שברשותם למימושה. כתבנו אז כי לדעתנו, "חזית סוציאליסטית תצטרך לא רק לדבר באופן כללי על צדק חברתי ושלוש ולהסתפק בביקורת על הניאו־ליברליזם והכיבוש, אלא לחבר בין הדרישות המיידיות שעולות במאבקים לבין הצורך הרחב בהפלת שלטון ההון ובמאבק לחברה סוציאליסטית דמוקרטית", והדגשנו את חשיבות הפנייה לעובדים ובמיוחד לחברי ועדים, עם קריאה שיתפסו את מקומם בהנהגת אותה התארגנות. מבחינה ארגונית, הצענו מודל של ארגון־גג דמוקרטי. מודל כזה מסוגל לאפשר חבירה גמישה של התארגנויות שונות, כולל ועדי עובדים או חלקים מהם, ולתרום לפיתוח דיון בריא בשמאל לגבי הדרך קדימה.

בנוסף, המסקנה שלנו הייתה שהתארגנות כזו צריכה לכוון בבירור להתמודד גם בבחירות ברמה המקומית והארצית, מכיוון שבסופו של דבר המשימה הגדולה היא בניית מפלגת שמאל רחבה, על בסיס התנגדות לקפיטליזם ולדיכוי לאומי וקידום אלטרנטיבה סוציאליסטית, כחלק מקידום של התארגנות פוליטית עצמאית של ציבור העובדים

והעובדות. הבחירות המקומיות הצפויות באוקטובר 2018 והבחירות הבאות לכנסת, שאמורות להיערך בתוך שנתיים לכל היותר, יהיו אתגר עבור השמאל והיערכות מוקדמת תאפשר לנצל אותן באופן מירבי.

חלק מהגורמים המובילים בעומדים ביחד, בעיקר קאדרים ממק"י, נהגו במספר הזדמנויות בביתיות כלפי פעילים מרקסיסטים ממאבק סוציאליסטי, בשורה התחתונה מתוך העדפה להימנע מדיון מעמיק יותר על הדרך, שעשוי לאתגר את הקו של העמימות הפוליטית היחסית שאותם גורמים מובילים. אך מאבק סוציאליסטי מעוניינת למצוא את ההזדמנויות לפתח דיון מול הפעילים והפעילות החדשים ולהציע דרך לקדם את המאבק לבניית שמאל סוציאליסטי ולתרום לדיון על הדרישות וההסברה ששמאל סוציאליסטי צריך לקדם בתקופה הזאת.

בניית השמאל ומאבק סוציאליסטי

האם שלטון נתניהו, משטר הכיבוש והקפיטליזם הישראלי צועדים לעבר תקופה של התייצבות? מגמות מרכזיות כיום שוללות זאת. המערכת הקפיטליסטית הישראלית מתמודדת עם מגמות של חוסר יציבות גובר. הדבר ניכר על רקע משטר הכיבוש והדיכוי הלאומי של הפלסטינים – לא מעט גם בזכות שורה של הפגנות עממיות וכניסה למאבק של דור חדש של צעירים פלסטינים שצמאים לשינוי. גם במישור הכלכלי, ציינו לאורך פרקי המסמך הזה את "זרעי הפורענות" הגלובליים, האזוריים והמקומיים למשברים הבאים ואת הפוטנציאל להתפתחות מוקדי התנגדות ומאבק מקרב שכבות שונות.

בפרט גוברים הסיכויים שהכלכלה הלאומית של ישראל תגלוש מחדש למים הסוערים של טלטלות כלכליות בשנים הקרובות, כולל אפשרות של מיתון – התפתחות מסוכנת עבור מעמד העובדים, שעלולה תחילה לגרור הלם ובלבול. בדומה, גם התפתחות של מלחמות קטסטרופליות נוספות נמצאת בבירור על סדר היום, וכל צלילה למדורי הגיהנום האלה תיאלץ את השמאל לזקוף קומה נגד גלים עכורים, וגם נגד איומים פיזיים מוגברים. מלחמת 2014 פלטה פסולת אנושית מאורגנת וחדורת מוטיבציה בדמות כנופיות ימין קיצוני. ההתארגנות מול הסכנה שלהן מצריכה גם טקטיקות לשיפור ההגנה העצמית בשמאל, כשבמובן שהדבר החיוני ביותר במאבק מול הימין הקיצוני המאורגן, ושלטון הימין המטפח אותו הוא בניית אלטרנטיבה פוליטית חזקה משמאל, שתוכל גם לפנות על רקע מעמדי

לחלקים מהבסיס של מפלגות הימין השליטות ולהציע פתרונות אמיתיים למצוקות הבערות. ללא בניית האלטרנטיבה משמאל, וללא התפרצות של מאבקים רחבים ומשמעותיים בחברה הישראלית, לזיהום הכהניסטי יהיה קל יותר לנצל מוקדי משבר חברתי כדי לבנות את עצמו.

ברמה העולמית, אנחנו חיים בעידן של טלטלות היסטוריות, של התחלת התנערות והתמרדות של דור חדש נגד המעמדות השליטים והחברה הקפיטליסטית פושטת-הרגל; התחלת תהליך תחייה של הכוחות הסוציאליסטיים ברמה הבינלאומית, עם חזרה עוצמתית של הרעיונות של מהפכה חברתית ושינוי סוציאליסטי לסדר היום, ואלה כבר נתפסים כאיום מצד המעמדות השליטים. הסדר הניאו-ליברלי וההגמוניה של האימפריאליזם האמריקאי ביחסים הבינלאומיים מתמוטטים, אך ה"סדר" העולמי החלופי הצפוי לשנים הקרובות הוא כאוטי ומשברי הרבה יותר, ללא צפי להתייצבות.

המצב ב"אי" של הקפיטליזם הישראלי ימשיך להיות הפכפך ונפיץ. להערכתנו, השנים הבאות יביאו איתן טלטלות כלכליות, חברתיות ופוליטיות, והתמורות שמתחוללות מתחת לפני השטח בתודעה המעמדית והפוליטית, אומנם באופן סתירתי אך משמעותי, יקבלו ביטוי במאבקים ובתנועות שיתפתחו. התקופה הקרובה לא תהיה רק תקופה של ריאקציה אלא גם של עוד "כיסוי התנגדות" והתפתחות של מאבקים ושל מחאות בחברה הישראלית ובחברה הפלסטינית, עם הזדמנויות ספציפיות לבניית הכוחות של הסוציאליזם והמרקסיזם. שנת 2011 חייבת להבהב כתזכורת למהירות שבה המצב הפוליטי יכול להשתנות – התזכורת הזאת חשובה בדיוק משום שברור שבישראל הפוטנציאל להתקדמות עבור השמאל והמאבק המעמדי מוגבל יותר בשלב הזה.

הקיטוב החברתי והפוליטי עשוי עוד להחריף. המיאוס הכללי שמתחת לפני השטח בקרב שכבות לא מבוטלות יכול להביא גם להתפרצות של מאבקים משמעותיים באופן פתאומי יחסית, לרבות מאבקים המוניים או המוניים-למחצה. התפתחויות של מאבקים בעולם עשויות להעצים ישירות מאבקים גם כאן. בסוף שנת 2010, ערב רעידת האדמה המהפכנית בעולם הערבי ומחאת 2011 היו רק מוקדים קטנים יחסית של עימותים עם המדינה הקפיטליסטית והמעמד השליט, ואילו כיום ההתנגדות לשלטון נתניהו עמוקה יותר. הוויתורים הכלכליים שהושגו לא יוכלו למתן תחושות חוסר שביעות רצון של שכבות רחבות לאורך תקופה ארוכה.

לזעזועים הצפויים במערכת, גם אלה שישנו תחילה זמנית את יחסי הכוחות לרעת השמאל, יהיו השלכות על עוצמת הזעם הציבורי כלפי המערכת ועל התפתחות המאבקים המעמדיים, עם פוטנציאל ממשי להתפרצות מחודשת של מאבקים גדולים ושל תנועות המוניות וכוללניות. בחינה כל־צדדית של מצב שלטון הימין לא חושפת יציבות ובסיס איתן אלא חולשות שורשיות, שאותן צריך לנצל כדי לבנות את האלטרנטיבה משמאל.

אין מקום לדגלים הלבנים של הפסימיות הפוליטית, שהתשובה לה היא לא שינון מנטרות והתקבצות בפינה של השמאל אלא מאמץ מוגבר לניתוח ולהערכת המצב ולהצעת דרכים להיערכות משופרת לניצול הזדמנויות כדי להבטיח את פריצות הדרך של העתיד. יש צורך בשמאל מפוכח, תקיף, גאה, לא טהרני, לא מסתגר ולא מתמסכן. שמאל שאינו מהסס להתערב במאבקים וליזום, ושלא מחפש למסמס ולעמעם מסרים "לבינתיים". שמאל אינטרנציונליסטי עקרוני שנאבק על בסיס תוכנית סוציאליסטית כחלק ממאבק בינלאומי נגד המערכת הקפיטליסטית וכל זוועות המשברים, הדיכוי והמלחמות שהיא מביאה.

למרות מגבלת המשאבים, יש לנו פוטנציאל להפוך את מאבק סוציאליסטי לכוח חזק יותר בתקופה הבאה ולהגיע לפייטרים ולפייטריות הרציניים ביותר, במיוחד בקרב צעירים ובני נוער, פלסטינים, יהודים ואחרים. אף שהזרם המרכזי של הצעירים בציבור היהודי ימני יחסית, מתחוללת רדיקליזציה חשובה בשוליים השמאליים. הפתיחות הגוברת ברמה הבינלאומית לרעיונות שמאליים וסוציאליסטיים בקרב צעירים על רקע המשבר הקפיטליסטי לא פוסחת גם על שכבה משמעותית של צעירים משתי הקבוצות הלאומיות כאן, וזאת התפתחות חשובה ביותר. שכבות חדשות, במיוחד של צעירים וצעירות, עוברות רדיקליזציה בתקופה הזאת כתגובה לריאקציה בחברה הישראלית ומתוך שאיפה לראות התפתחות של מאבקים חזקים ואפקטיביים למען שינוי עמוק בחברה.

המוכוונות שלנו להתערבות במאבקי עובדים נשארת כמובן חיונית כתמיד. בו־זמנית, למוכוונות ספציפית מצידנו לכוחות חדשים של נוער וצעירים וצעירות שנדחפים למאבק שמאלי בזירות השונות, ובפרט כשמדובר בצעירים פלסטינים, יש חשיבות עליונה. השכבות של הצעירים הרדיקליים ביותר שמחפשות להיאבק לשינוי עמוק נמצאות במיוחד סביב המאבקים נגד הכיבוש והגזענות. לצד זאת, שכבות של צעירים לוחמניים עוברות רדיקליזציה גם בעקבות מאבקי התאגדות או סביב מאבקי עובדים שונים, או בעקבות כניסה

למאבק פוליטי על נושא אחד, למשל נגד דיכוי נשים ולהט"ב, נגד ברוטליות משטרתית או נגד הרס הסביבה. אין לנו יכולת להיות בכל מקום והתערבות אפקטיבית מחייבת מיקוד מאמצים מודע על פני פיזור והיסחפות בין זירות. אך מיקוד המאמצים תלוי בהערכה קונקרטית בכל שלב של אופי המאבקים השונים ובהערכת האפשרויות הנפתחות ספציפית להתערבות כוחות סוציאליסטיים.

התנועה שלנו מתארגנת, כחלק מתנועה בינלאומית, סביב התוכנית המלאה הדרושה למאבק לשינוי החברה כיום. בשלב הנוכחי של המאבק ושל רמת המודעות הפוליטית לא נוכל עדיין למלא בעצמנו את הריק הפוליטי ברמה הארצית ולהיהפך למפלגה גדולה, אך אנחנו בהחלט יכולים בחלק מהזירות להיכנס לריק הפוליטי ואפילו למלא תפקיד משמעותי בקידום מאבקים והתארגנויות, בעזרת התערבות אנרגטית, מאורגנת, ממוקדת, מחויבת ועם תוכנית ברורה ומאמץ להנגיש מסקנות סוציאליסטיות ולחבר אותן לדרישות מיידיות. בשורת מקרים כבר הצלחנו לעשות זאת עד היום במידה כזו או אחרת, והצלחנו לזכות באמון – שאינו מובן מאליו על רקע ההסתה נגד השמאל – מצד חברי ועדים, פעילי איגודים, עובדים מהשורה, פעילי שכונות וחברי ועדות עממיות ופעילים ופעילות חברתיים ממאבקים שונים שלא הגיעו מרקע של תמיכה בשמאל.

הצלחנו עד היום לבסס ארגון מאבק רציני, מוכר בשמאל, עזרנו לחזק מאבקים והגענו להישגים יפים בהחלט לגודל הכוחות והמשאבים שלנו – וצברנו ניסיון חיוני, שעוד ימלא תפקיד מכריע במאבקים בעתיד. ההתפתחויות ברמה הבינלאומית, לרבות ההתקדמות בבנייה של כוחות ה-CWI, ממחישות שאנחנו חיים בעידן שבו הולכות ונפתחות הזדמנויות היסטוריות לפריצות דרך עבור המאבק לסוציאליזם במאה ה-21.

העשור החולף מתחילת המשבר הגדול במשק העולמי ייצג רק הקדמה למשברים ולמאבקים מחוללי ההיסטוריה שעל הפרק. כל הישג עבור השמאל ברמה הבינלאומית הוא מהלומה נגד משטר הכיבוש, נגד הפשעים שהמשטר הקפיטליסטי המעורער בארץ מבצע ונגד המערכת הקפיטליסטית שהוא מבקש להגן עליה. ניצול ההזדמנויות לבניית השפעתנו בשמאל ובקרב מעמד העובדים ולבניית ארגון המאבק שלנו יוכל להניח את היסודות גם לשמאל סוציאליסטי חזק ואפקטיבי שיציע, יחד עם השמאל הסוציאליסטי ברמה האזורית והעולמית, מוצא מחברה משברית ללא עתיד בישראל-פלסטין.